

Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики. Харків, 2018

УДК 343.98

Влада Олександрівна ГУСЕВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8614-1573>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Одним з основних завдань правової держави є захист прав і свобод громадян, в здійсненні якої особлива роль належить представникам правоохоронних органів, оскільки через їх діяльність держава реалізує свої функції. Представники правоохоронних органів, наділені великими повноваженнями, виконують важливі функції в забезпеченні правопорядку. Проте на різних етапах розвитку суспільства існують особи, які з тих або інших причин прагнуть перешкоджати законному виконанню представниками влади їх посадових обов'язків і повноважень. Вивчення специфіки злочинної діяльності таких осіб потрібне для того, щоб можна було розробити рекомендації по ефективному і адекватному реагуванню на їх протиправну діяльність.

Так, стосовно злочинів, передбачених ст.ст. 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 352, 353 КК України, що виражаються у посяганнях на життя, здоров'я, майно працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей найбільш типовим приводом для відкриття кримінального провадження є повідомлення самого постраждалого. Як правило, самі потерпілі від злочинних дій, рапортом доводять до відома свого керівництва або інших компетентних осіб, що мають певні службові повноваження, про здійснення відносно них і членів їхніх сімей протиправних дій. Зазначена інформація, повинна міститися зокрема, в реєстраційних журналах, книгах (обліку інформації, обліку злочинів).

Для відкриття кримінального провадження необхідні конкретні дані, які повинні вказувати на злочин зазначеної категорії. На практиці такі дані можуть міститися не тільки у рапортах працівників правоохоронних органів (як потерпілих, так і очевидців), а також у поясненнях, заявах потерпілих; заявах, поясненнях членів сім'ї; поясненнях інших очевидців; поясненнях осіб, в діях яких вбачається причетність до вчинення злочинів, їх заявах; в інших матеріалах.

У разі спричинення смерті працівникові правоохоронного органу дані про кримінальне правопорушення можуть бути отримані при виявленні і огляді трупа зі складанням відповідних протоколів, поясненням родичів, інших осіб, що мають важливі відомості, щодо обставин події, виявлення доказів, що підтверджують реальність спричинення смерті, які в сукупності являються також приводами для відкриття кримінального провадження. Також важливім на початку кримінального провадження є з'ясування всіх початкових даних, які підтверджували б, що злочинні дії були спрямовані не тільки проти особи або громадського порядку, але і мали на меті напади, використання фізичної сили або зневаги до представника правоохоронного органу.

У разі огляду місця події до відкриття кримінального провадження, зважаючи на специфіку зазначених складів злочинів, слід звертати увагу, зокрема, на наступне: чи не залишені на місці події предмети, які свідчать про те, що потерпілий знаходився у форменому одязі (відірвані гудзики, клапоті тканини, зокрема волокна, головний убір) і чи дозволяла конкретна обстановка (вулиця, житловий будинок тощо), де сталася подія, спостерігати особі за скоєнням злочину (інакше кажучи, чи могли бути очевидці, що зуміли досить детально розглянути те, що відбувається); чи є ознаки (сліди) застосування конкретного виду зброї або засобів захисту, у тому числі з того різновиду зброї, що знаходився у працівника правоохоронного органу; чи є особи, які можуть вказати на нападаючого або потерпілого, у тому числі, чи не залишалися сліди, які мають здатність зберегти потожирові нашарування, запах, мікро-частки, слина, кров, інші нашарування, в

тому числі біологічного походження. Усі найважливіші деталі, пов'язані з можливими об'єктами досліджень, повинні бути належно описані в протоколі огляду місця події, а також належним чином вилучені, упаковані та збережені. При огляді місця події, у зв'язку з виявленням трупа з ознаками насильницької смерті, мають бути використані рекомендації щодо розслідування кримінальних проваджень про вбивства.

Застосування насильства відносно представника правоохоронного органу, а також використання при цьому співробітником табельної зброї, інших засобів, повинно слугувати доказовим матеріалом, що здатен зорієнтувати особу, яка провадить розслідування, на необхідну слідчу дію, призначення експертиз. При вирішенні питання про відкриття кримінального провадження за фактом публічної зневаги до представника правоохоронного органу при виконанні їм своїх обов'язків, якщо дії були продемонстровані в засобах масової інформації, до відкриття кримінального провадження слід вжити заходи для отримання такого матеріалу і ретельно вивчити їх зміст.

Таким чином відкриття кримінального провадження, у злочинах проти працівників правоохоронних органів пов'язані зі специфікою даної категорії кримінальних правопорушень, а також ситуаціями, що складаються на початковому етапі розслідування, це дозволяє конкретизувати висунуті версії і детально спланувати подальші дії слідчого.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.10.2018). 2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.10.2018). 3. Бахин В. П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002). Киев, 2002. 268 с.

Одержано 17.10.2018